

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2007 vp

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2006

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä toukokuuta 2007 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksen 2006 (K 6/2007 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtuutettujen puheenjohtaja Maija Perho ja valtuutettujen sihteeri Olli Valpola, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

- puheenjohtaja Pertti Parmanne ja sihteeri Juhani Rantamäki, Kansaneläkelaitoksen hallitus
- pääjohtaja, hallituksen jäsen Jorma Huuhtanen, Kansaneläkelaitos
- puheenjohtaja Brita Järvinen ja pääluottamusmies Ritva Vierelä, Kansaneläkelaitoksen Toimihenkilöt ry.
- apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen, neuvotteleva virkamies Minna Liuttu ja ylitarkastaja Milla Meretnietti, sosiaali- ja terveysministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta pitää valtuutettujen kertomusta hyvin laadittuna ja kattavana. Kertomus antaa selkeän kuvan valtuutettujen toiminnasta ja työn painopisteistä.

Asioiden käsittelyajat

Kansaneläkelaitoksessa on etuushakemusten ratkaisuaikoja saatu viime vuosina osin merkittävästikin lyhenemään. Valiokunta pitää tärkeänä, että erityisesti toimeentuloa turvaavien etuuskäsittelyajat pysyvät kohtuullisina. Käsittelyajoissa edelleen olevia alueellisia eroja tulee pyrkiä vähentämään ja panostaa erityisesti siihen, etteivät käsittelyajat asiamäärien mahdollisesti kasvaessa pidenny.

Vuoden 2007 alusta yhdenmukaistettiin muutoksenhakujärjestelmä Kansaneläkelaitoksen tekemien päätösten osalta. Muutoksenhaun ensimmäisenä asteena toimii entisten alueellisten sosiaalivakuutuslautakuntien sijasta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja toisena oikeusasteena vakuutusosoikeus. Uudistuksen tavoitteena oli paitsi lisätä muutoksenhakuelimen riippumattomuutta myös lyhentää valitusten käsittelyaikoja.

Muutoksenhakulautakuntaan saapuvien asioiden määrän on arvioitu olevan noin 20 000 asiaa vuodessa. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnaksi muutettu entinen tarkastuslautakunta sai uudistuksen johdosta toisen päätoimisen puheenjohtajan ja uusia esittelijän virkoja siten, että henkilöstön lisäys yhteensä oli 15 henkilö-

työvuotta. Uudistusta valmisteltaessa arvioitiin, että lisättävällä henkilöstöllä, ratkaisukokoonpanojen uudistamisella ja toiminnan tehostamisella valitusten määrästä kyetään selviämään. Uudistuksen voimaantullessa asioiden ratkaisuaika oli keskimäärin 11 kuukautta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan asioiden käsittelyajat ovat muutoksen voimaantultua pidentyneet.

Valiokunta korostaa, että lautakunnan käsitelmissä muutoksenhakuasioissa käsittelyn joutuisuudella on yksilön kannalta suuri merkitys, koska kyse on esimerkiksi työttömyys- tai sairausajan päivärahaa koskevissa asioissa haki-
jan perustoimeentulon turvaamisesta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että asioiden käsittelyaikoja uudistuksen tavoitteen mukaisesti pikaisesti saadaan lyhenemään.

Valiokunta toteaa, että myös Kansaneläkelaitoksen on omilla toimenpiteillään ehkäistävä muutoksenhaun tarvetta. Tästä syystä päätösten selkeyteen, ymmärrettävyyteen ja perustelujen avoimuuteen on kiinnitettävä entistään enemmän huomiota. Muutoksenhaun tarvetta voidaan osaltaan vähentää ja oikeusturvaa lisätä mahdollisimman yhdenmukaisilla ratkaisukäytännöillä ja menettelytavoilla. Kansalaisten oikeusturvan kannalta voidaan pitää merkityksellisenä myös sitä, että mahdollisuus henkilökohtaiseen asiointiin jatkossakin säilytetään. Siitä huolimatta, että sähköistä asiointia on syytä kehittää, on meneillään olevan kuntarakenteen muutosten yhteydessä Kansaneläkelaitoksen palveluverkon kattavuus — sekä sivutoimipisteitä että yhteispalvelupisteitä hyödyntäen — edelleen turvattava.

Elatusturva-asiat

Kunta- ja palvelurakennemuutuksesta annetun lain 8 §:n mukaan valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi siirretään muun muassa elatus-
turvalaissa säädetyt kuntien tehtävät, ei kuitenkaan toimenpiteitä elatusvelvollisuuden vahvistamiseksi. Lainkohdan perustelujen mukaan elatus-
turvalain mukaiset kuntien tehtävät siirretäisiin Kansaneläkelaitokselle.

Elatustukea maksetaan yli 100 000 lapselle. Suuren osan elatus-
turvalain toimeenpanon

edellyttämästä työpanoksesta vie perintä. Vuonna 1992 kuntiin tehdyn selvityksen pohjalta on arvioitu, että lain toimeenpano vaatii kunnissa noin 400—600 henkilön työpanoksen, josta arviolta kahden kolmasosan katsottiin menevän elatusapujen perintään. Tehtävien siirto on tarkoitus toteuttaa vuoden 2009 alusta lukien, ja se edellyttää erityislainsäädännön muuttamista. Valiokunta toteaa, että lainmuutoksen voimaantuloon on varattava riittävä aika ja Kansaneläkelaitokselle on varattava tehtävien hoitamisen edellyttämät henkilöstö- ja muut voimavarat.

Lääkekorvaukset

Valtuutettujen kokouksissa on käsitelty lääkkeisiin liittyviä aiheita useita kertoja kertomusvuoden aikana. Lääkekorvausjärjestelmän uudistuksen on todettu lisänsä korvausta saaneiden määrää noin 300 000 henkilöllä. Lääkekustannusten voimakas kasvu onnistuttiin lääkkeiden tukkuhintojen leikkauksella ja eräiden lääkkeiden korvattavuutta alentamalla taittamaan 2,2 prosenttiin vuonna 2006. Säästö on kuitenkin ollut kertaluonteinen, ja kuluvana vuonna kasvu on jatkunut selvästi viime vuotta suurempana.

Lääkkeillä on ratkaiseva merkitys sekä sairauksien ennaltaehkäisyssä että hoidossa. Lääkekustannusten kasvua on kuitenkin rajoitettava, jotta voidaan turvata yhteiskunnan ja kansalaisten mahdollisuudet hyödyntää tarkoituksenmukaisimpia lääkehoitoja. Valiokunta toteaa, että sairausvakuutuksen lääkekorvauskustannusten kehitystä on jatkuvasti seurattava ja etsittävä vaihtoehtoja kustannuskehityksen hallitsemiseksi. Kansaneläkelaitos on valiokunnan käsityksen mukaan avainasemassa lääkekustannusten kehitystä koskevan tiedon keräämisessä ja analysoimisessa päätöksenteon tueksi.

Mielenterveysasiat

Kansaneläkelaitoksen tutkimusosaston selvityksissä on käsitelty muun muassa mielenterveyden häiriöiden ehkäisyä. Mielenterveyden häiriöiden kätkeytyminen muiden oireiden taakse on otettava huomioon ja pyrittävä näiden

häiriöiden varhaiseen toteamiseen, hoitoon ja kuntoutukseen. Kansaneläkelaitoksen tilastotiedoissa mielenterveyden häiriöiden yleisyys ilmenee esimerkiksi masennuslääkkeistä korvauksia saaneiden määrässä (350 000) sekä mielenterveyden häiriöiden aiheuttamien sairauspäiväraha-kausien määrän kehityksessä, joka on ollut selvästi nopeampaa kuin muista syistä aiheutuneiden kausien. Valiokunta toteaa, että ennalta ehkäisyyn kannalta on keskeistä, että lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden

varhaiseen toteamiseen ja hoitoon panostetaan riittävästi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille.

Helsingissä 19 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäs. Risto Autio /kesk
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Arja Karhuvaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Päivi Räsänen /kd
Pertti Salovaara /kesk
Anni Sinnemäki /vihr (osittain)
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää,
valiokuntaneuvos Harri Sintonen.